

II. Rákóczi Ferenc édesanyja

Ferkó urfi elkészült az öltözködéssel. Uraimék aranyos kardot kötöttek oldalára, gyémántforgós süveget nyomtak barnafürtös fejére és kis vezéri buzogányt adtak kesztyűs kezébe. Mert, ha tízéves gyerek volt is, azért ő volt ennek az országnak első embere. Hárman aztán megindultak a várudvar felé. Ferkó elől lépdelt, szerényen, de délcegen, a két familiáris követte.

Mikor fölértek a felső kastély zegzugos udvarára, a nagyasszony már kijött a templomból. Vele volt a szép kis Juliánka talpig rózsaszinben, a pártája is rózsás volt.

Az udvari frájok éppen tollas sisakot borítottak Ilona asszony gyönggyel átfűzött kontyára. Mert a nagyasszony katonai diszben volt: páncélinget, vaskesztyűt, kardot viselt. Negyven felé járt már, de még mindig őt tartották Magyarországnak legszebb asszonyának.

Minden héten egyszer magára vette a páncélját, hogy gyermekei és Radics várkapitány kíséretében körüljárja a várfalakat. Nem kérkedésből tette, hanem okos számításból, hogy a várórségben a lelket tartsa és az ellenséggel tudassa rendületlen elszántságát.

Három év folyamán már három császári tábornok hagyta ott katonai hírét az alváros békalencsés árkában. Most hol Caraffa, hol Caprara tábornok törte a várat. A császáriakat mérhetetlenül felbőszítette a hétről-hétre ismétlődő kihívás. Valahányszor Zrinyi Ilona megjelent a várfokán, valóságos golyózáport zuditottak feléje. A tudat, hogy egy asszony ellen bömböltetik ágyúikat, arcukba kergette a szégyen pirját és a szégyen a dühösséggel szította haragjukat.

Ebben a pillanatban is sűrűbben morogtak odalenn az ágyuk. Egy-egy füstlabda elbugott Rákócziék feje fölött, olykor egy mélyebben járó teke megzökkenettette lábuk alatt a falat.

Ferkó édesanyja ajkán ott mosolygott a Zrinyieknek, a kereszténység legvitézesebb katonáinak, harcias büszkesége. Gyermekei görcsösen fogták a kezét és szakadatlanul édesanyjuk arcát nézték, mintha annak látásából meritenék a biztonság érzetét.

A várbeli hajduk és pattantyusok a süvegüket lengették és köszöntve suhogtatták kardjukat nagyasszonyuk felé. Ime, közöttük járt a bátorság és győzelem egy magyar asszony képében! Ez némileg kipótolta száraz kenyerük mellől a hiányzó szalonját. Szilaj kiáltás hullámozott végig a bástyákon és szökdelte föl a tornyokra:

— Éljen Rákóczi! Éljen a szabadság!

Ferkó megszokta, hogy ezt a két szót: Rákóczi és szabad-

ság együtt kiáltsák az emberek. Nem tudta pontosan, mi az a szabadság, de azt már megértette, hogy az ő fajtája életre-halálra el van annak kötelezve. Bizonyára úgy van, hogy a jó Isten az ő atyafiságára bízta a szabadságot, mint egy szelídített oroszlánt, hogy gondozói legyenek. Zrinyi nagyapát is a szabadságáért nyakasták le Bécsújhelyen...

Már a végén voltak körutjuknak, mikor éles asszonyi sikoltozás dőött a fülükbe. Mint rendesen, ezuttal is az udvari leányok csapata járt a nyomukban. De most valamennyien egyhelyen keringtek és visítva hajoltak valami fölé, ami a földön feküdt.

— Mit műveltek ott? — kérdezte a nagyasszony.

Zavaros hangok:

— Jaj szegény! Jaj a feje! Megütötte a golyóbis!

Nagy vértócsában rutul megtépett buzavirágszín szoknya terült el. Két karja, két lába volt, de a feje hiányzott. Egy virág, melyet formátlanná taposott a háboru ércpatája.

— Vigyétek a kápolnába! — parancsolta a nagyasszony. És hozzátette: — Katonai temetést kap.

Odalenn az ostromlók észrevettek valamit, gunyos káromgás és diadalmas üvöltés hangja szűrődött föl a hegyre. Ilona asszony a vállán keresztül lenézett a völgybe és nyugodtan mondta:

— Még egyszer végig a falon.

És kézen fogta két gyermekét... Megint az a Zrinyi-mosoly vonaglott az ajkán. Nem! Az ő fajtája nem hátrál meg a halál előtt!

A vár feladása után sulyos megpróbáltatások szakadtak Zrinyi Ilonára. Gyermekkeitől elválasztották. Szivreható szavakkal igyekezett fia lelkében a hazaszeretet vallását megerősíteni.

— Idegenek közé kerülsz, Ferkó fiam. Nem fogsz talán magyar szót hallani sem! Hanem azért ezt az édes mi nyelvünket el ne felejtsd! Ha magadban vagy, ha anyádért imádkozol, imádkozzál magyarul.

— Csak úgy hallgat meg engemet az Isten, ugy-e édesanyám? — szólott közbe Ferenc.

— Szeretettel gondold édes hazádra, szegény nemzetedre. Ha becsmérlik idegen ajkak, ha durvának, ha műveletlennek mondják, ha meg akarják veled utáltatni — mert ez is lehet, — törd némán a gyalázó szót. Szivedben pedig ébredjen fel százszor melegebben annak tudata, hogy Rákóczi Ferenc vagy, a legjobbjai közé tartozol a megalázott nemzetnek. Fiam, édes Ferkóm, ugy-e nem fogod soha szégyenleni származásodat, nemzetiségedet, apádat, szülő édesanyádat?

Ferenc arca kigyult, szemében a könnycsepp mintha lángot fogott volna, szikrázott:

— Édesanyám, úgy áldjon meg a jó Isten, mint ahogy magyar maradok!

A kuruc sereg teljes leveretése után a legsúlyosabb csapás nehezedett Zrinyi Ilonára. Imádott hazájától, melynek rö-
gét arca verejtékével, szíve egész melegével öntözte, el kel-
lett szakadnia és számkivetésbe vonult. Messze Törökországban
halt meg, ugyanabban az évben, amelyikben fia: II. Rákóczi
Ferenc bejött Magyarországra „Istennel a hazáért és szabadsá-
gért!” feliratu Máriás zászlókkal s megindította a harcot a
nemzet szabadságáért. Utolsó napjainak ez volt vigasztalása...

Zrinyi Ilona méltó helyet foglal el a magyar nagyasszonyok
diszes sorában.

Az első imádság

Ne feledjük sohasem el
Azt az édes imádságot,
Melyet otthon kiskorunkba,
Vánkosunkra leborulva
Édesanyánk ajka sugott.

Visszasir az oda mindig,
Hol először szól fohásza:
Oda a lány fészek felé,
Édesanyánk szíve fölé
A csöndes ház udvarába.

Messze vihet sorsunk onnan,
Bejárhatunk tenger-földet;
De azt a szót, legyünk bárhol,
Ki nem törli semmi távol
A lelkünkben soha többet.

Meg-megcsendül a szívünkben
Első imánk tiszta hangja,
Mint annak, ki messze mégyen,
Sokáig ott cseng fülében
Falujának kis harangja . . .

Bán Aladár.

Kis kunyhóba vágyom

Kis kunyhóba vágyom
A Balog partjára,
Öreg édesanyám
Reszkető karjába.

Az a gyöngye két kar
Az én menedékem,
Üldöző világtól
Megvédelmez engem.

Pedig egy ágat is
Alig bir letörni,
Egyebet se tud, csak
Ölelni, ölelni . . .

Pósa Lajos.